

***„Szeret az Úr, azért nincs még végünk, mert nem fogyott el
irgalma: minden reggel megújul. Nagy a te hűséged!”***

JSir 3,22-23

***Jubileumi évkönyv
a Nagyberegi Református Líceum fennállásának
30. évfordulójára***

Nagybereg – Ungvár

2024

Szerkesztő: Szamborovszkyné Nagy Ibolya
Az anyagokat válogatta: Lőrincz-Fábián Éva

A kiadvány munkálataihoz hozzájárultak:

Makó András
Orbán László
Szabó György
Túri László

Korrektúra: Dencs Ildikó

Első kiadás, 2024

A kiadásért felel: Tóth László

Nyomdai előkészítés, tördelőszerkesztő: Szamborovszky József

Borítóterv: Orbán László

A borítón látható kép Tóth Levente László felvétele

Kiadta: a Nagyberegi Református Líceum

Nyomdai munkálatok: Kálvin Nyomda, 90202 Beregszász, Kossuth tér 4.

Szamborovszkyné Nagy Ibolya (szerk.): Jubileumi évkönyv a Nagyberegi Református Líceum fennállásának 30. évfordulójára. Nagybereg–Ungvár, „RIK-U” Kft., 2024. p. 252

ISBN 978-617-8390-42-6

© Szamborovszkyné Nagy Ibolya
© Lőrincz-Fábián Éva
© Nagyberegi Református Líceum

Tartalomjegyzék

30 éves a református oktatás Nagyberegen (Zán Fábián Sándor)	7
Előszó (Lőrincz-Fábián Éva)	8
Bevezető (Szamborovszkyné Nagy Ibolya)	11
A Nagyberegi Református Líceum külső története (Szamborovszkyné Nagy Ibolya)	14
Belső történet, avagy Katekézis a Nagyberegi Református Líceumban (Túri Ágnes)	27
A múlt mozaikjai	37
I. Az alapítók szemszögéből... ..	37
Így indult a Nagyberegi Református Líceum: történelmi visszatekintés (Pándy-Szekeres Anna)	37
Az első református gimnázium (líceum) megnyitása Kárpátalján (Gulácsy Lajos)	42
Interjú Bacskó Tivadar fizikatanárral, a líceum egyik alapítójával	43
Olasz Pál visszaemlékezése	45
Szabó Dániel visszaemlékezése a Líceum alapításáról	49
Pándy-Szekeres Dávid visszaemlékezése a gazdasági alapokról	50
II. Ahogyan a diákok látták az intézményt... ..	53
III. Ahogyan a tanárok látták az intézményt... ..	65
IV. Az intézmény eddigi igazgatói vallanak... ..	72
Élet a líceumban és az után	85
Gyülekezettörténeti diákpályázat 1. helyezés: A Beregrákosi Református Egyházközség rövid története (ifj. Páll László)	85
Kis színes... Szemlézés az NbRL diáklapjából	89
Válogatott képeink a líceum életéből	116
Akikre büszkék lehetünk: életutak, melyek ide (is) gyökereznek... ..	152
Rólunk írták... Szemlézés az intézményről a sajtóban megjelent publikációkból	167

Névsorok.....	192
Támogatók	192
Befogadó családok	193
Igazgatók és helyettesek	193
Tanárok	194
Nevelőtanárok.....	199
Kisegítő személyzet	201
Végzősök	204
A 2023/24-es tanév tantestülete	218
Végzőseink tablói	221

30 évvel ezelőtt indult el az egyházi oktatás Nagyberegen. Igazi csoda volt. Csoda pedig ott történik, ahol hit van.

Gulácsy Lajos püspök úr hitt abban, hogy ott, és akkor nyitott ajtót a Mindenható Isten az egyház számára, hogy a több évtizedes tiltás korszaka után Jézus parancsa érvényesüljön a széteső Szovjetunió és a formálódó Ukrajna területén: Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket... jézusi parancsra a bátrak és hívők egyházi iskolába írták be gyermekeiket. Majdnem minden bizonytalan volt: miből fog majd üzemelni, lesz-e minden diáknak befogadó családja (akkor még nem volt kollégium, és a tanulók családoknál voltak elszállásolva), de egy biztos volt: Istennek van hatalma arra, hogy az, ami az ember számára lehetetlen, elképzelhetetlen, azt Ő megvalósítsa. Még egyházi berkeken belül is, az iskola megnyitó ünnepségén ezt súgták főtiszteletű Gulácsy Lajos püspök úr fülébe: „Úgy látjuk, koraszülött ez az iskola!” Erre Lajos bácsi bölcsen így válaszolt: „Ez azt jelenti, hogy jobban kell rá vigyázni!”

Az iskola fontosságát semmi sem bizonyítja jobban, mint az a felnőtt nemzedék, amelynek tagjai ott kaptak oktatást és nevelést. Ők azok, akik ma is oktatnak és nevelnek, tanítanak iskolákban, templomokban, életvitelükkel tesznek bizonyosságot hitükről szerte a Kárpát-medencében.

Hálások vagyunk az elmúlt 30 esztendőért, az átélt örömeinkért, a megtapasztalt próbákért, amelyek erősebbé, értékesebbé tették a Nagyberegi Református Gimnáziumot, Líceumot. Azt is megtapasztaltuk, hogy nagyon fontosak az ott dolgozó emberek, de ez az iskola nem emberek ügye, hanem a Mindenható Isten ajándéka.

Az iskolákra mindig úgy tekintünk, mint Isten veteményeskertjére. A diákokra úgy tekintünk, mint Isten gyermekeire, akik felnőtt korban azok a hitvallók lesznek, akik hirdetik Krisztus megtapasztalt szeretetét, hálások Isten áldásaiért, az előttük járók szorgalmáért és hűségéért, és akik jobbak, Isten dicsőségét tisztábban és szebben hirdető nemzedékké válnak. Emberi számítások szerint a háború okozta elvándorlás miatt gondolhatjuk azt, hogy a nagyberegi vagy akár más iskola tanári kara nem tudja majd annyi diák, tanulásra vágyó gyermek nevelését, tanítását teljesíteni. Ezek mind csak emberi számítások. Az iskola jövője attól függ, hogy mennyire tölti be Istentől kapott küldetését: mindaddig, amíg Isten igéje határozza meg az oktatást, nevelést és az ott dolgozó munkatársak hozzáállását, és ameddig az Isten igéje ébren tartja a lelkiismeretet, ameddig állhatatossá és hűségessé teszi az emberi szívet, addig az iskola működni fog, s olyan lesz, mint a víz mellé ültetett fa és a kifogyhatatlan vízforrás.

Adja az Isten, hogy a mi nemzedékünk és a minket követő generáció kapja és megtartsa a Szentlélek ajándékait, melyek a HIT, SZERETET és BÉKESSÉG.

Zán Fábrián Sándor

a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke

A NAGYBEREGI REFORMÁTUS LÍCEUM KÜLSŐ TÖRTÉNETE

SZAMBOROVSKYNÉ NAGY IBOLYA

Ahogy Turi Ágnes a 2019-es tanulmányában találóan megjegyezte – a líceum történetének vonatkozásában – a legfontosabb források eléggé egy-síkúak, mivel azok elsősorban a Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) Zsinati Tanácsának jegyzőkönyvei, valamint a KRE Levéltára és Múzeumában őrzött dokumentumok és iratok. Utóbbi problematikája, hogy csak a gyülekezeti jegyzőkönyvek találhatók meg, azok is csak az 1970-es évek végéig. A KRE Püspöki Hivatalában pedig csak 1995-től őrzik a zsinati jegyzőkönyveket, azonban azok is hiányosak. Az 1995 előtti zsinati jegyzőkönyvek egyik illetékes helyen sem lelhetők fel. A fent említett szerző által – a líceum alapításáról – készített interjúk alanyai ezt azzal magyarázták, hogy számos esetben az egyházi felső vezetés döntéseit nem fektették papírra, a megbeszélések sokszor szóban köttetnek, vagy pedig a keletkező iratok magánkézben maradtak.¹ Így fordulhatott elő, hogy a Nagyberegi Református Líceum megalakulásának évéből (1993) is hiányoznak a jegyzőkönyvek, viszont a későbbiek már tartalmaznak említéseket az intézménnyel kapcsolatban. A helyi magyar sajtó – úgymint a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) ekkoriban Miskolcon megjelenő egyik havilapja, a *Kárpátalja*, másik havilapja, a *Kárpátaljai Szemle*, valamint a KRE negyedévente megjelenő lapja, a *Küldetés* – jelentős mennyiségben közölt híreket és anyagokat a líceum életéből. Meg kell említeni még a *Beregi Hírlap* nevű beregszászi járási lapot is, amelyben fényképes riportokban adtak hírt az intézményről.

*1980-as évek végén, az egyházi vezetés és a gyülekezetek részéről Kárpátalján is megmutatkozott az igény a fiatalok református oktatására.*² Erre 1991-ben nyílt végül lehetőség, amikor Magyarország Művelődési és Közoktatási Minisztériumának (MKM) támogatásával, sajnos nem Kárpátalján, hanem a magyarországi Csengeren, az Ady Endre Gimnáziumban felvételt hirdetett egy kárpátaljai gimnáziumi osztály létrehozása céljából. A csengeri *kárpátaljai református* osztályba végül 30 tanulót vettek fel. A diákokkal kiemelt

¹ Turi Ágnes: A Nagyberegi Református Líceum oktató-nevelői tevékenysége, in Szamborovszkyné Nagy Ibolya (szerk.): *Magyar öntudat és krisztusi, keresztény elvek, a Narancsik Imre Kutatói Műhely tanulmánykötete*, NIKM Református hitünk kezesség sorozat III. kötet. Beregszász–Ungvár, NIKM-Rik-U Kft., 2019, 165.

² Szabó Dániel 1996: A kárpátaljai gimnáziumok születése, *Keresztény nevelés (Családi, gyülekezeti és iskolai időszaki lap: ETI a Holland – Magyar Oktatási Központ időszaki kiadványa)*, 1996/5.

figyelemmel foglalkozott Bartha Gyula lelkész. Mivel a gimnáziumot teológiai előkészítő és hitoktatói alapképzésnek szánták, ezért volt szükség külön csoport indítására. A diákok utaztatásával Nagy Béla – akkori egyházmegyei gondnok (1991–2002) – foglalkozott.³ A szülőföldünkön létrehozandó református iskola ügyében előrelépés 1992. szeptember 10-én történt, amikor az érintett felek – KMKSZ, MKM, KRE, Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ), Tiszántúli Református Egyházkerület (TtRE), csengeri Ady Endre Gimnázium – megállapodást írtak alá, miszerint mindent megtesznek annak érdekében, hogy az 1993/94-es tanévtől Kárpátalján református iskola/osztály nyílhatson.⁴ Ezt követően megindultak az ukrán állami szervekkel a tárgyalások, s egyben a szükséges hivatali dokumentációk előkészítése. Azonban az idő szűkössége, valamint joghézagokra történő hivatkozás miatt *a Népképviselők Kárpátontúli Terület Beregszászi Járási Tanácsának július 18-án kelt 20. számú határozatával – a KRE Zsinatának 1993. június 7-i határozata és kérelme alapján – engedélyezték a Nagyberegi Középiskola bázisán és keretében egy 21 fős magyar tannyelvű református osztály indítását.* A rendelet szerint, amennyiben a kezdeményezők megteremtik a megfelelő anyagi-technikai és szellemi feltételeket, akkor az majd önálló intézményként tevékenykedhet.⁵

Megbeszélés a Nagyberegi Középiskola tanárijában, 1993. szeptember 8.⁶

³ Nagy Béla közlése, idézi: Turi 2019, 167.

⁴ Molnár Eleonóra: Egyházi tehetséggondozás Kárpátalján. A kárpátaljai református líceumok története, *Közoktatás* 10(2003/2-3), 10.

⁵ Orosz Ildikó: *A Kárpátaljai Református Gimnáziumok*. Esettanulmány, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia és Pszichológiai tanszék, 1997. Kéziratban.

⁶ *Beregi Hírlap*, 49 (1993/66), 1993. szept., 16., 2.

A hivatalos ügyek intézésében a legnagyobb szerepet az EDUCA Transfer International (ETI) képviselőjében Tüski István lelkész,⁷ Gulácsy Lajos (akkor a KRE lelkészi főjegyzője), Horkay László (akkor a KRE ungi esperese), Oroszi Pál lelkész és Szabó Dániel (akkor a Tiszáninneni Református Egyházkerület főgondnoka), valamint Bacskó Tivadar (akkor a Beregszászi járási Közoktatási Osztály tanfelügyelője) játszott. Az iskolai oktatás szervezését és vezetését Szabó Anna erdélyi születésű pedagógus látta el. Az intézmény – az 1993 nyarán lezajlott felvételi után – részben Orosz Ildikó (akkor a Nagydobronyi Középiskola igazgatója) és a középiskola néhány tanára által összeállított tanterveket használta, melyek ötvözték az ukrainai általánosan képző iskolák 10–11. osztálya, valamint a magyarországi négyéves gimnáziumok tananyagát.⁸ A kezdetekkor a diákok számára az oktatás – az ukrainai rendszerhez képest – egy évvel kitolódott, vagyis 12 éves lett (9+3), s csak 18 évesen érettségiztek. A megindítási engedély kiadásakor valójában egy speciális osztály elindulását sikerült elérni.

Maga *az oktatás* azonban *1993 szeptemberében elindult – a Nagyberegi Középiskola keretein belül – 21 tanulóval, akiket a 10.C nevet viselő speciális osztályba iskoláztak be.* Az alapítók maguk között csak *nagybereg*i református gimnáziumnak nevezték a 10.C-t.⁹ Az indulás évében a település középiskolája biztosított termet a református líceumi osztálynak, és a Nagyberegi Középiskola tantestülete, valamint a KRE lelkészei végezték az oktatást.¹⁰ Álljon itt az első évek pedagógusainak névsora: néhai Szamborovszky Erzsébet – matematika, Bacskó Tivadar – fizika, Lőrincz Malvin – kémia és biológia, néhai Máté Margit – történelem, Táncsinec Valéria – ukrán, néhai Glibkó Vilma – földrajz, Szamborovszky József – számítástechnika, Géczy Tihamér – torna, Szabó Anna – osztályfőnök, magyar és angol, néhai Gulácsy Lajos – egyháztörténet, néhai Oroszi Pál – bibliaismeret, Horkay László – egyházi zene.

⁷ Tüski István Lajos (1924–2010) a Hollandiai Magyar Protestáns Keresztyén Lelkigondozói Szolgálat lelképásztora. Utrechtben élt és szolgált, majd 1951-től a Benelux-államokban a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat kinevezett lelkésze volt. Történelmi jelentőségű az ETI-ben Kárpátalja számára végzett tevékenysége. A holland támogatás megszervezésével 3 református líceum (Nagydobrony, Nagybereg, Péterfalva) elindításánál segített. Ebben a vonatkozásban legjelentősebb sikere, hogy életre hívta azt a bizottságot, melyben először ültek és munkálkodnak együtt teológiaiilag szemben álló egyházi, felekezeti képviselők *Bizottság a Kárpátaljai Iskolák Megsegítésére* név alatt, lásd: Túri 2019, 168.

⁸ Orosz 1997.

⁹ Pándy-Szekeres Anna: Így indult... 1993–2013. Elérhető: <http://nbrl.com.ua/igy-indult/2023-12-10>

¹⁰ *Megállapodás a KRE és a Nagyberegi Középiskola között: 1993. augusztus 29.* A Nagyberegi Középiskola archívuma.

Első nevelőtanárok voltak: Szabó Anna, Benke Ádám, Taracközi Gerzson és Ferenc, Barta Attila, Samók Attila (Kárpátalja), Fejér Zoltán, Péterffy Kund, Bereczky László (Erdély), Molnár Sándor, Mészáros László, néhai Victor János (Magyarország), Feszty Zsolt (Felvidék).¹¹

Még az oktatás elindulása előtt elkezdődtek a tárgyalások a Nagyberegi Községi Tanáccsal, amely hosszú alkudozás után végül hajlandó volt átadni a KRE-nek – leendő oktatási térként – a falu központjában található patinás, egykor református népiskolának készült épületet. Ezen tárgyalások mögött az ETI állt.¹² Az első tanév kezdetekor a tanulók a falu befogadó családjainál voltak elszállásolva az akkori lelképásztor, Szántó János és a nagybereg

Az alapítók csoportja egyik hollandiai tárgyalásuk idején (1995). A képen balról jobbra láthatók: Debra Ann Meyer (tolmácsként volt jelen), Szabó Anna, Gulácsy Lajos, Szabó Dániel, Oroszi Pál, Horkay László¹³

¹¹ A Sárospataki Református Teológiai Akadémia diákjai felváltva vállalták a fiú tanulók felügyeletét, Győri István dékán engedélyével.

¹² Molnár 2003, 11.

¹³ Pándy-Szekeres Anna magángyűjteményéből

A megalakuláshoz szükséges anyagi alapot az ETI – a holland Uni iskolaügyi szervezete – biztosította, amely a magyarországi és Kárpát-medencei keresztény iskolák ügyével foglalkozik.¹⁴ Ebbe a munkába kapcsolódott be az amerikai Christian Reformed World Missions (CRWM) református misszió,¹⁵ valamint segítséget nyújtottak a hollandiai ridderkerki gyülekezet tagjai, akik konzerv élelmiszer-ellátmányt küldtek az iskola számára évente 3–4 alkalommal.

A líceumot támogató családok (Ridderkerk, Hollandia, 1995)¹⁶

A tantermek és a kollégiumok felszerelését Tüski István református lelkipásztor koordinálta.¹⁷ A líceum fő támogatója a magyar állam volt, emellett a Tabita Nemzetközi Keresztény Segélyszervezet, fenntartója pedig a KRE, valamint a Nagyberegi Református Egyházközség.

A fent említett – 1993 novemberében részlegesen birtokba vett – kollégium nem volt más, mint az egykori református felekezeti népiskola épülete. Talán érdemes pár szót ejteni erről a település központjában álló, több mint 100 éves, de ma is impozáns objektumról. Az általunk végzett történeti

¹⁴ Az ETI tanácsadó, támogató holland háttérű szervezet, első elnöke Tüski István volt. Fő tevékenységi körük: előadások, tanulmányutak, anyagi támogatások szervezése.

¹⁵ A CRWM 1888-ban alakult, létrehozója az Amerikai Keresztény Református Egyház. Feladata a Keresztény Református Gyülekezetek segítése. Kanadában és az Egyesült Államokban közel 1 100 partnergyülekezet, valamint szerte a világban számos szervezet és magánszemély segíti munkájukat. Hálózatuk több mint 50 országra terjed ki.

¹⁶ Pándy-Szekeres Anna magángyűjteményéből

¹⁷ Szabó 1996, 24.

feltárásnak köszönhetően újra köztudatba kerülhet, miszerint az *iskolaépületet a falu politikai közössége építtette*, se nem az egykori monarchiabeli, se nem a csehszlovák állam és nem is az egyház.

A líceum központi tanulmányi épülete, az egykori népiskola (2014)

(fotó: Szamborovszky József)

A Kopor Károly bíró által irányított mezővárosi képviselőtestület 1906 tavaszán megvásárolta a piactérrel szembeni telket Bába Albert nagyberegi lakostól. Ide szándékoztak az új iskolát felhúzni.¹⁸ Az 1907 őszén lezajlott versenytárgyaláson Méhes Samu és társa nyerte el az új iskola építésének jogát, amely 1908 nyarának végére el is készült. Az épület alapjában hat egyforma nagyságú termet foglalt magában, amelyek egyikében helyett kapott a községi óvoda. Emellett egy tanítói és egy óvónői lakás is részét képezte az intézménynek. Később egy igazgatói lakás is kialakításra került az iskola egyik szárnya mellett. Az elkészült iskolaépületet „1908. november 15-én adta át a község az egyháznak örökös használati joggal /a míg t.i. iskolai célokra használtatik/ a polgári és egyházi községek vagyonszelvényeinek és fő-hatóságai képviselőinek jelenlétében azt a díszes, – az egyházmegyében párját ritkító – 6 tanteremből, egy tanítói lakásból, tágas folyosóból és több kisebb helyiségből /tanácskozási szoba, iskolaszolgái lakás, stb./ álló épületet”.¹⁹ Így – a korabeli időkben is – egy furának nevezhető állapot alakult ki, mert *az iskola községi tulajdonú lett*, s annak fenntartásához is nagyobb mértékben járult hozzá a község, mint az egyház, *de jellegét tekintve református felekezeti iskolaként működött*.

¹⁸ A iskola építésének részletesebb leírását lásd Szamborovszkyné Nagy Ibolya: Egy nagymúltú község töredékes emlékei. A Nagyberegi Református Egyházközség vázlatos története (1913-ig). In Szamborovszkyné Nagy Ibolya (szerk.): *Magyar öntudat és a krisztusi, keresztény elvek. A Narancsik Imre Kutatói Műhely tanulmánykötete*. NIKM Református hitünk kezesség sorozat III. kötet. Beregszász–Ungvár, NIKM – Rik-U Kft., 2019, 128–130.

¹⁹ *A Nagyberegi Református Egyházközség történetére és mai helyzetére vonatkozó adatok*, Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára, I.8 c4.doboz., 3.

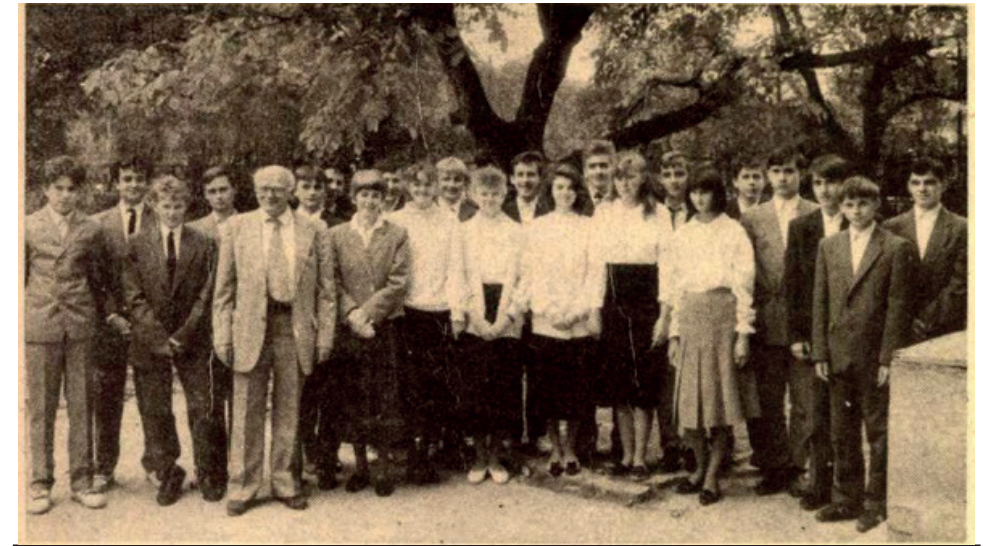
Az 1908/09-es tanévben vezetett egyik mulasztási napló belső borítóján akadtam a kézzel írott feljegyzésre, miszerint „Az új iskolába átjöttünk 1909. január 16-án. A téli Canonica visitatio volt 1909. január 25-én.”²⁰

Az egykori népiskola belső udvara a hozzáépítést követően (2014)
(fotó: Szamborovszky József)

A szovjet hatalomváltás után – 1944 ősztől – az épület ugyan a községi tanács tulajdonában maradt, de abban állami iskolát nyitottak. Az először hétosztályos általános, majd – 1953 szeptemberétől – tízosztályos középiskola 1979-ig használta az épületet. Miután a település kolhoza 1979-re felépítette az új, kétszintes iskolaépületet, akkor szűnt meg benne a tanítás. Ezután – 1979 és 1993 között – Kulturális és Ideológiai Központ néven üzemelt, a helyiek maguk között pedig csak *idegölő* néven emlegették. Utóbbi intézmény egy házasságkötő teremből, néprajzi múzeumból, szöttek kiállításból, egy jelentős – 124 darabot tartalmazó – képtárból, kávézóból, biliárdteremből, könyvtárból és diszkók megrendezésére használt teremből állt. Tehát amikor 1993-ban a líceum megkapta az épületet, azt valójában újra *református iskolai célokra használták* – ahogyan azt az egykori építetők anno kikötötték –, annyi különbséggel, hogy immár az egyházhoz került az épület tulajdonjoga is.

²⁰ A Nagy-beregi gazdasági ismétlőiskola I. osztályának mulasztási naplója az 1908/1909-es tanévben, Державний архів Закарпатської області / Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Fond 430., op. 1., od.zb. 5., 5.

Dr. Tapolyai Mihály a Kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem vendégtanára és Szabó Anna osztályfőnök az első osztály diákjaival²¹

1994 tavaszán (holland anyagi támogatásból) megvásárolták az egykori népiskolával szemben található Nagy Gizella eladásra került házat, amelyből a nyár végére étkezdét és konyhát alakítottak ki, s ezután ez volt a líceum étkezdéje (lásd az alábbi képet).

A líceum étkezdéjeként szolgáló egykori családi ház (fotó: Szamborovszky József)

Az 1994/95-ös tanévet a líceum már saját épületében kezdte meg, ekkorra fejeződött be az egykori népiskola épületének részleges felújítása. A Nagy-beregi Községi Tanács újabb termeket adott át az építményben a líceum számára,

²¹ Beregi Hírlap, 49 (1993/46), 1993. július 1., 2.

ám ennek fejében a KRE kötelezte magát, hogy új kultúrházat épít a falu számára. Az új kultúrház – amely 1996-ban készült el – helyileg az ún. *falusi klub* mögé került (lásd az alábbi képet).

A KRE által a régi helyett megépített új kultúrház (fotó: Szamborovszky József)

Ám még ekkor sem volt önálló jogi személy a líceum, hiába költözött ki a Nagyberegi Középskolából. Az első érettségiző osztály kibocsátásakor – 1996-ban – sem volt független oktatási intézmény, ugyanis a beregszászi járási vezetők – mondvacsinált indokkal, az adott jogi lehetőségek ellenére – nem adták meg neki az önálló státuszt. Ekkor az iskolaalapítás jogi lehetőségére nézve a fenntartó nélkülözhetetlen tanácsot kapott Orosz Ildikótól.²² Ugyanekkor – 1995-ben – kérte fel a KRE az igazgatói posztra Szilágyi Lajos nagymuzsalyi illetőségű matematikatanárt, hogy elvállalva az intézmény vezetését, készítse elő – az ukrán oktatási rendszerhez igazodva – azon dokumentumokat, melyek segítségével önállósodhat az intézmény. Végül 1995 szeptemberében a líceum az oktatáshoz szükséges hivatalos engedélyt megkapta, de csak 1996 szeptemberében sikerült akkreditáltatniuk azt, *Nagyberegi Református Líceum* néven.²³ Eredetileg az intézmény humán tudományi profilúnak indult – vagyis az anyanyelv és irodalom, angol és német nyelv, valamint a történelem elmélyített oktatására összpontosított –, azonban már 1995-től kezdve kialakított személyi számítógépes állományá-

²² Szabó Dániel: A nagyberegi, az első kárpátaljai gimnázium születése és növekedése, *Keresztyén nevelés (Családi, gyülekezeti és iskolai időszaki lap: ETI a Holland - Magyar Oktatási Központ időszaki kiadványa)* Határon túli hírek, 2001/1., 16.

²³ Molnár 2003, 11.

nak köszönhetően kiemelten foglalkoztak a számítástechnika oktatásával is. Mivel 1996-ban elkészült a fent említett új kultúrház, így az egykori református népiskola épülete átkerült az egyházkerület tulajdonába. *Azonban a növekvő diáklétszám szükségessé tette újabb épületek megvásárlását:* így került egyházi tulajdonba a II. Rákóczi Ferenc utca 48. szám alatti épület (Baran Judit – a középiskola akkori igazgatónőjének megprivatizált szolgálati háza), amelyben előbb fiú-, majd leánykollégiumot alakítottak ki, ám pár év múlva eladták (lásd az alábbi képet).

A pár évig fiú-, majd leánykollégiumként használt épület, egykori néptanítói lakás (fotó: Szamborovszky József)

Ugyancsak a létszámbővülés miatt vásárolta meg a KRE Nagy Piroskáék Gázla utca 147. szám alatti családi házát, amelyet egy évig lány- majd fiúkollégiumként használtak. Jelenleg tanári szolgálati lakásként funkcionál (lásd az alábbi képet).

A Gázla utca 147. szám alatti egykori családi ház (fotó: Szamborovszky József)

A 2000-es évek közepére eléggé szétszórtnak voltak az intézmény infrastrukturális létesítményei, de saját tornateremmel így sem rendelkeztek. A szétszórtság pedig jelentősen megnehezítette a diákok és a nevelői gárda mindennapjait. A fenntartó ekkor döntött arról, megpróbálják a településen szétszórtnak épületeket egy helyre, a központi oktatási épület mellé csoportosítani. Az elengedhetetlenné vált intézményi bővítés anyaországi pályázati keretéből indult el.

**Az új épületkomplexum alapkőletétele (2009. június 12.),
a képen balról jobbra: Zán Fábrián Sándor, Csengeri János és Nigel Uden²⁴**

Az első iskolaszervezeti változtatást akkor hajtotta végre a líceum, amikor a 2011-es évben kiadott ukrán elnöki rendelet miatt megszüntették a 12 éves oktatást, így a 2011/12-es tanév végén két érettségiző osztálya volt az intézménynek – a 11. és a 12. osztály. Ezt követően 2013-ban a líceum vezetése amellel döntött, hogy a kétéves oktatás fenntartása mellett immár nem (csak) az általános iskola után várja a tanulókat, hanem meghirdette a 7. osz-

²⁴ Hegedűs Csilla: Alapkőletétel a Nagyberegi Református Líceumban, *Kárpátaljai Hírmondó* 5(2009/2), 35.

tályt végzettek számára is a felvételi lehetőséget. A következő – 2013/14-es – tanévben pedig már a 7. és 8.-at végzettek is jelentkezhetek. Így immár a 8–9–10–11. osztályokban folyt az oktatás. Ezt követően már a dinamikus diáklétszám növekedése is bizonyította és egyértelműsítette az intézmény infrastrukturális bővítésének indokoltságát és megalapozottságát.

**2010-ben már álltak a falak és kész volt a tetőzet is
(fotó: Szamborovszky József)**

A nagyszabású építkezések 2014-ben fejeződtek be, amelynek eredményeképpen egy oktatási épületegyüttes alakult ki. Az egykori felekezeti iskola épületének termeit immár csak oktatásra használják, illetve itt került elhelyezésre a líceum könyvtára is. Az új épületrészben a tornaterem, a konyha, étkezdé, valamint a kollégium kapott helyet. Az épületkomplexum átadására 2014 augusztusában került sor.

A 2014-ben átadott épületrész az utcáfrontról nézve²⁵

²⁵ <https://nbl.com.ua/>

A következő jelentős iskola-strukturális változást ismét egy ukrán állami rendelet miatt lépte meg az intézmény vezetése. Ezt az – ominózus, 2017-ben elfogadott – új ukrán oktatási törvény miatt megtett kényszerű lépést szinte minden egyházi fenntartású líceum meglépte, mivel az említett törvény szerint az állami fenntartású intézményekben csak államnyelven lehetett volna oktatni majd (pár év átmeneti idő után). Kárpátalja magyar nemzeti-ségű közössége számára ez a törvény az addig – több mint 70 éve – működő anyanyelvi oktatás intézményhálózatának a felszámolását vetítette előre. Menekülési útvonalat jelenthettek a vidék egyházi oktatási intézményei – közöttük az NbRL is –, melyek nyitottak lefelé, vagyis 2020-tól a 4. osztályt végzettek is beiskolázták. Így az NbRL immár – a 10 és 17 éves korosztály oktatásával – hétéves líceummá vált.

Az épület új és régi szárnya (2020)
(drónfelvétel: Tóth László)

BELSŐ TÖRTÉNET, avagy KATEKÉZIS A NAGYBEREGI REFORMÁTUS LÍCEUMBAN*

TÚRI ÁGNES

Jelen írás elsődleges célja, hogy feltárja, az ukrán állam által anyagilag nem támogatott intézmény hogyan tudott – átlagosan 30 fős tanári-nevelői gárdával – működni és magas színvonalon oktatni, keresztyén értékekre nevelni több száz diákot. Hangsúlyosan vizsgáltuk az intézményben folyó – és gyakorlatban megmutatkozó – oktató-nevelő munkát. Szeretnénk világos képet alkotni arról, hogy mi módon lehetséges a vallástól független, olykor száraz tananyagot keresztül is sugározni a diákok felé a keresztyén szellemiséget, Isten megváltó munkájának erejét és hatalmát, hogy az itt tanuló fiatalok életére miként hatnak, lelki világukat milyen irányban mozdítják el az itt tapasztaltak. Az említett „akadályok legyőzését, mi sem szemlélteti jobban, mint az intézmény immár huszonegy éves fennállása, és a diákok magas, szinte 100%-os továbbtanulási aránya”.¹

A tanulmány elkészítése során vizsgáltam a KRE Püspöki Hivatalában őrzött gyülekezeti iratanyagot, mely jelentős mennyiségben tartalmaz a vizsgált tanintézménnyel kapcsolatos ingatlanokról okiratokat is.²

A fentiekben túl készült egy kérdőíves felmérés, melyet 115 diák töltött ki (52 fiú és 63 lány). A felmérés nem véletlen alapú mintavétellel történt. Csíkos Csaba kismódszertana alapján³ a mintavétel reprezentatív, hiszen a vizsgált alapsokaság minden egyes elemének ugyanakkora esélye volt a ténylegesen megfigyelt mintába kerülni. *Az óralátogatások alkalmával az implicit tanterv (osztálytermek berendezése, tanári megnyilvánulások) diákokra kifejtett hatását kívántam vizsgálni.* Három egyházi⁴ (egy etika és két hitvallás) tanórát és egy reál⁵ (fizika) tanórát figyeltem meg előre felállított szempontrendszer alapján.

* A kutatás teljes kifejtését lásd: Túri Ágnes: A Nagyberegi Református Líceum oktató-nevelői tevékenysége, in: Szamborovszkyné Nagy Ibolya (szerk.): *Magyar öntudat és krisztusi, keresztyén elvek, a Narancsik Imre Kutatói Műhely tanulmánykötete*, NIKM Református hitünk kezesség sorozat III. kötet. Beregszász–Ungvár, NIKM–Rik-U Kft., 2019, 163–177.

¹ Kovács András, az NbRL magyar nyelv és irodalom tanára (2006–2023), akkori (2015) oktatási igazgató közlése

² Kárpátaljai Református Egyházkerület Püspöki Hivatalának archívuma, Beregszász.

³ Csíkos Csaba: *Mintavétel a kvantitatív pedagógiai kutatásban*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2009.

⁴ Szanyi György, református lelkipásztor órái

⁵ Zsoldos Miklós, fizika szakos tanár óráját

УДК 373.54(477.87):050.8 "1993/2023"

Ю-14

Науково-популярне видання

Ювілейний щорічник до 30-річчя Великобережського реформатського ліцею.
Редакторка: Ібоа Самборовські-Нодь, матеріали відібрала: Єва Леврінц-Фабіан.
Великі Береги – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2024. – 252 с.: іл. (угорською мовою)

До роботи над виданням долучилися:

Андрій Мако

Ласло Орбан

Юрій Сабо

Ласло Турі

Коректорка: Ілдіко Денч

Перше видання, 2024

Відповідальний за випуск: Ласло Товт

Верстка, підготовка до друку: Йозеф Самборовські

Дизайн обкладинки: Ласло Орбан

Фотографію на обкладинці зробив Левенте Ласло Товт

ISBN 978-617-8390-42-6